

PROGRAM FÖR VÄXJÖ KOMMUNS

LEKPLATSER

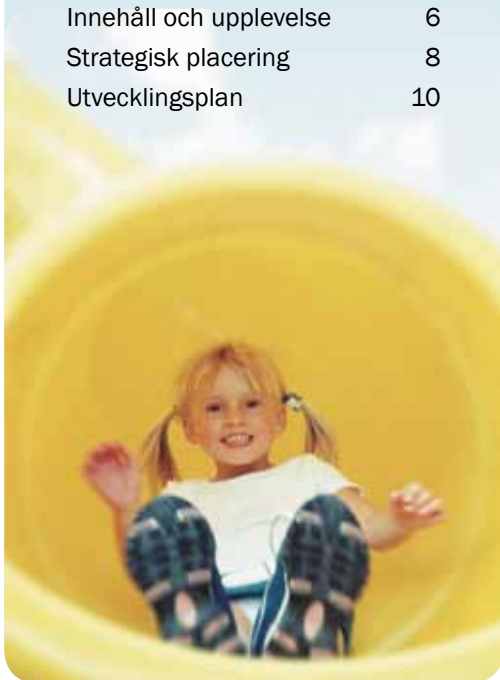
2009

Växjö
kommun
Europas grönaste stad

INNEHÅLL

Sammanfattning	3
Bakgrund och syfte	4
Målsättning	5
Innehåll och upplevelse	6
Strategisk placering	8
Utvecklingsplan	10

Programmet för Växjö kommuns lekplatser är framtaget av tekniska förvaltningens park- och naturavdelning. Text: Ewa Eklind Blomkvist och Albert Ellestad.

Sammanfattning

En tydlig väg mot framtidens lekplatser

Väl planerade lekplatser utgör stora mervärden för kommunens invånare. Med rätt utformning stimulerar de den lek som är så viktigt för barnens utveckling och samtidigt fungerar de som inkluderande mötesplatser för såväl tonåringar som vuxna.

En rad övergripande krav kan ställas på kommunens lekplatser, dels vad gäller utformning, dels vad gäller placering: De ska hålla en väldefinierad säkerhetsstandard. De ska vara tillgängliga, alltså enkla att hitta till och möjliga för alla att använda. De ska anpassas till det tänkta upptagningsområdet och några av de större bör kunna erbjuda något extra.

Vad gäller placeringen måste den vara strategiskt genomtänkt – riktvärdet ska vara att i områden med många barn ska de flesta inte ha längre än 500 meter fågelvägen till en kommunal lekplats.

Växjö kommun ansvarar idag för 135 lekplatser och många av dessa har en hel del år på nacken. I flera fall har såväl demografin som tidens krav på innehåll och säkerhet förändrats på ett sådant sätt att situationen kräver förnyelse. Denna förnyelse kan vi klara.

Det här dokumentet – Program för Växjö kommuns lekplatser – utgör en tydlig färdväg. Genom en successiv avveckling av 50 mindre och noggrant utvalda lekplatser frigörs resurser som kan användas till utvecklingen av nya, moderna lekplatser. Programmet innehåller också en viktig prioriteringsprincip: först och främst ska man rusta upp eller nyanlägga lekplatser där ett stort antal barn saknar tillgång till allmän eller privat lekplats av godtagbar kvalitet.

Förnyelsen ska också ske med fokus på minimal miljöpåverkan och under iakttagande av gällande underhålls- och säkerhetsföreskrifter.

Bakgrund och syfte

En långsiktig strategi för kommunens lekplatser

I takt med att samhället utvecklas förändras behoven. Barnens vilja till lek och längtan efter stimulans förblir naturligtvis de samma, men förväntningar på lekplatsens form och utbud varierar över tid, liksom kraven på trygghet, tillgänglighet och säkerhet i samband med leken. Även de vuxnas trivsel ska vägas in, eftersom en bra lekplats fungerar som en social mötesplats.

Växjö kommun har liksom andra kommuner en stor andel lekplatser som skapades under 80-talet och fram till en bit in på 90-talet. Även om ett bra program för skötsel och underhåll har funnits, har det visat sig att såväl tiden som demografin har

sprungit ifrån många av våra lekplatser.

Redan när det första lekplatsprogrammet skapades för nio år sedan stod det klart att ett kraftigt renoveringsbehov förelåg. Sedan 2000 har man arbetat efter detta program och det är nu tid för en genomgripande uppdatering.

2008 togs en lekplatsutredning fram av Landskaparna Löfkvist & Sundin AB och utifrån den har föreliggande dokument – Program för Växjö kommuns lekplatser – skapats. Syftet är att detta dokument ska utgöra en långsiktig strategi för utvecklingen av kommunens lekplatser och vara vägledande i allt arbete fram över.

”Förväntningar på form och utbud varierar över tid, liksom kraven på trygghet, tillgänglighet och säkerhet i samband med leken”

Målsättning

Lekplatsen – en inkluderande mötesplats för alla

Lekplatserna ska så långt möjligt:

- Ha tillräcklig storlek
- Vara väl synliga
- Vara tillgängliga
- Vara jämställda
- Vara inbjudande även för tonåringar och vuxna

För att på så sätt:

- Tillgodose barns behov av lek och stimulans
- Fungera som inkluderande mötesplatser för alla

Väl genomtänkta och strategiskt utplacerade lekplatser medför stora värden ur flera perspektiv. Förutom att tillgodose barnens behov av lek och stimulans kan de också främja möten mellan olika åldrar och kulturer.

Den kommunala lekplatsen är ett komplement till den privata tomtmarken och ska främst innehålla sådant som inte får plats där, till exempel lekskog, bollplan, större lekredskap och äventyrslek. Det första kravet är därför att lekplatsen har tillräcklig storlek. Den måste också vara enkel att hitta – även om man kommer från en annan stadsdel eller ort – gärna placerad i anslutning till ett viktigt gång- och cykelstråk.

Ett annat grundkrav är hög tillgänglighet; man ska kunna ta sig till lekplatsen även om man medför barnvagn eller behöver rullstol eller rollator för att ta sig fram. Däremot behöver inte samtliga lekredskap eller miljöer vara tillgängliga för alla.

Det som traditionellt betraktas som flick- eller pojklekar ska inte prioriteras olika och det ska finnas lekredskap för såväl små som lite äldre barn. Lekplatser används även som mötesplatser för tonåringar och det ska finnas miljöer som främjar detta. För vuxna ska det finnas sittplatser med bra rygg- och armstöd som gör det enkelt för alla att resa sig.

”Väl genomtänkta och strategiskt utplacerade lekplatser medför stora värden ur flera perspektiv”

Innehåll och upplevelse

En bra lekplats är mer än ett antal lekredskap

För att uppnå målsättningen för Växjö kommuns lekplatser är det nödvändigt med en väl definierad samsyn på vilka faktorer som bidrar till kreativa och inkluderande miljöer.

Lekredskapen är självklart viktiga, de ska

hålla hög standard vad gäller utmaningar, kvalitet och säkerhet, men de är i sig bara en del av den totala upplevelsen. Snarast är de ett komplement i den helhet som en väl sammanfatt lekplats erbjuder.

För barnen

Leken är viktig i alla barns utveckling och det finns flera delar som bidrar till en god lekmiljö. För barnen är ”de små rummen” viktiga – här vistas de i miljöer på sin egen skala, vilket stimulerar fantasi och skapande. Små rum uppstår till exempel i så kallade lek-snar; växtlighet som på ett naturligt sätt bildar avgränsade miljöer.

Vad gäller växtligheten i allmänhet bör den vara sådan att den bidrar till leken i takt med årstidernas växlingar. Blommor, löv, ekollon, kvistar, frukter och bär ger näring åt fantasin – det finns mycket att undersöka i naturen!

Material som går att forma – till exempel sand – inbjuder till skapande verksamhet och utvecklar dessutom motoriken, precis som bollspel och olika lekredskap där man kan testa och lära känna kroppen.

Formbara material inbjuder till skapande

”Blommor, löv, ekollon, kvistar, frukter och bär ger näring åt fantasin – det finns mycket att undersöka i naturen!”

För tonåringar och vuxna

Lekplatsens sociala funktion är viktig. Ofta utgör den en viktig möteplats och kontaktpunkt i kvarteret eller stadsdelen, inte bara för yngre barn utan även för tonåringar som ofta söker sig till ställen där de på ett naturligt sätt kan prata och umgås.

Lekplatsen ska också vara attraktiv för föräldrarna – den ska främja kontakten mellan människor från olika kulturer och med olika boendeformer. Trivsamma sittplatser i vackra miljöer gör det möjligt att umgås och vistas på platsen under längre tid.

För alla

Växjö kommuns lekplatser ska i möjligaste mån vara tillgängliga för alla – man ska kunna ta sig till lekplatsen och väl där röra sig i merparten av miljöerna även om man har någon form av funktionsnedsättning. Däremot behöver inte all

utrustning eller varje yta vara tillgänglig.

Lekplatsen ska också vara jämställd i den betydelsen att ingen prioritering eller skillnad görs mellan vad som traditionellt betraktas som pojk- respektive flicklekar.

”Trivsamma sittplatser i vackra miljöer gör det möjligt att umgås och vistas på platsen under längre tid.”

Strategisk placering

500 meter till en kommunal lekplats

Riktvärdet i områden med många barn är att de flesta inte ska ha längre än 500 meter fågelvägen till en kommunal lekplats. Man ska inte heller behöva korsa en starkt trafikerad gata för att ta sig fram.

Lekplatsens placering är viktig också med

tanke på att forskning visar att barnens lek ofta tar sin början på lekplatsen för att sedan sprida sig ut över närområdet.

Lekplatserna bör dessutom ha olika utformning och innehåll beroende på det avsedda upptagningsområdet.

Stadsdelslekplats

Stadsdelslekplatsen är en lekplats för hela stadsdelen. Den blir lite av ett utflyktsmål och har något intressant för alla åldrar. Här ska finnas lekutrustning som är tillgänglighetsanpassad. Bord och skuggiga miljöer förhöjer trivselen och gör att familjer kan vistas länge i parken. Stadsdelslekplatsen kan i vissa områden utvecklas genom en tematisering (se vidare under Temalekplats). Gärna en pulkabacke om terrängen tillåter, liksom bollplan eller gräsyta för bollek.

Barnens lek börjar ofta på lekplatsen

Områdeslekplats

Områdeslekplatsen är tänkt för hela kvarteret och ska främst vända sig till åldersgruppen 1–6 år. Här ska man få känslan av en minipark. Områdeslekplatsen bör ha lekutrustning som är

tillgänglighetsanpassad.

Här ska finnas yta för rörelselek och eventuellt en pulkabacke eller yta för bollek.

Närlekplats

Närlekplatsen innehåller gungställning och liten rutschkana och/eller sandlåda. Den är

tänkt för mindre orter, i ytterområden eller som en fas i avvecklingen av en lekplats.

”Målet för den närmaste tioårsperioden är att ytterligare stadsdelar får temalekplatser”

Fokus på naturmaterial

Naturlekplats

Naturlekplatsen har inga eller bara ett fåtal prefabricerade lekutrustningar. Fokus ligger på fri lek med diverse naturmaterial som till exempel hinderbanor av stockar och stenar, lekskog av salixplantor och timmerkojor. Miljön ska naturligtvis hålla den leksäkerhetsstandard som gäller för andra lekplatser. Naturlekplatsen är ett viktigt

komplement eftersom den i hög grad talar till barnens fantasi – frånvaron av lekredskap som är tänkta att användas på ett visst sätt stimulerar barnens kreativitet, samtidigt som stockar och stenar inbjuder till spontana balansövningar, till gagn för motoriken. Dessutom är naturlekplatsen ett givet inslag i Europas grönaste stad.

Temalekplats

På några ställen bör man utveckla lekplatser som har tydlig egen identitet för att öka besöksintresset. Inspiration till detta kan sökas i Malmö, som har ett flertal speciella temalekplatser, med teman som djungel, djur, vatten, cirkus och ekologi.

Målsättningen är att väcka barnens nyfikenhet och en tematisering av lekplatsen kan ske med enkla medel.

Redan idag har Strandbjörket temat ”savann”, Hovshaga har temat ”bondgård” och den nya stadsdelen Östra Lugnet har fått en lekplats där ”rymden” är genomgående inspirationskälla.

Målet för den närmaste tioårsperioden är att ytterligare stadsdelar får temalekplatser, antingen då man planerar helt nya lekplatser eller i samband med att man bygger om gamla.

Utvecklingsplan

Vägen mot framtidens kreativa lekplatser

För att uppnå de mål som beskrivs ovan krävs en långsiktig och konkret plan. Genom en successiv avveckling av 50 noggrant utvalda lekplatser frigörs resurser som istället kan koncentreras till utvecklingen av nya, moderna lekplatser – dels i befintliga områden med små

lekplatser, dels i nya exploateringsområden.

De kvarvarande lekplatserna rustas upp till attraktiva mötesplatser där flera barn kan samlas och leka. Det som oftast behövs är lekredskap med större utmaningar för barn mellan 7 och 12 år.

Prioriteringsprinciper

Eftersom de ekonomiska resurserna alltid kommer att utgöra en begränsande faktor och förbättringarna måste göras successivt över ett antal år, är det viktigt att ha en princip för prioriteringen. Först och främst ska man rusta upp

eller nyanlägga lekplatser där ett stort antal barn saknar tillgång till allmän eller privat lekplats av godtagbar kvalitet, och även saknar tillgång till naturmark eller större parker.

Resursanvändning och samverkan

Avvecklingen av en lekplats är inget som sker över en natt. I många fall är lekutrustningen fortfarande i godtagbart skick och lekplatsen kommer då att fasas ut genom att man plockar bort redskapen i takt med att de inte längre håller godtagbar säkerhetsstandard. På så sätt finns lekplatsen kvar i en eller annan form under ganska lång tid. Vidare kommer en lekplats att

läggas ner helt och hållet först i samband med att man upprustar en närliggande lekplats eller bygger en helt ny i närområdet.

När en lekplats läggs ner är det egentligen endast den prefabricerade lekutrustningen som tas bort. Grus och sandytor kan sås igen med gräs eller ängsblommor, men också sparas om det anses lämpligt. I de flesta fall planteras ett

Utveckling och prioritering:

- 50 noggrant utvalda lekplatser avvecklas successivt
- Nyanläggning eller upprustning sker i första hand där ett stort antal barn saknar tillgång till lekplats
- Ingen lekplats läggs ner innan en annan i närområdet byggs eller rustas upp

”Först och främst ska man rusta upp eller nyanlägga lekplatser där ett stort antal barn saknar tillgång till allmän eller privat lekplats av godtagbar kvalitet,”

”Platsen kommer alltså fortfarande att finnas kvar för spontanlek”

Miljöhänsyn och säkerhet:

- Järnvägsslipers återanvänds inte
- Impregnerat trä undviks i möjligaste mån till fördel för kärnvirke och/eller lärkträ
- Däckgungor fasas ut och ersätts med gungor av plast
- Tillsyn och städning sker veckovis sommartid och udda veckor vintertid
- Allvarliga fel åtgärdas omedelbart

eller flera parkträd och eller solitära prydnadsbuskar. Platsen kommer alltså fortfarande att finnas kvar för spontanlek. I en del fall sparas enklare lekutrustning så som gungor, gungdjur eller en sandlåda. Det är också möjligt att placera ut olika ”naturliga” lekredskap som stockar och stenar, eller plantera en lekskog av pil. Dessutom finns oftast både pulkabacken och bollplanen kvar.

Med ett mindre antal lekplatser med prefabricerade lekredskap frigörs resurser för skapandet av större och bättre lekplatser, vilka tillför stora mervärden för hela kvarter eller stadsdelar.

Genom att samtidigt sträva efter ett samutnyttjande av lekplatser med skolor, förskolor och de kommunala bostadsbolagen ökar möjligheterna ytterligare.

Miljö

Nästan alla lekplatser från 80-talet innehåller järnvägsslipers, som förr var mycket vanliga i markbyggnadssammanhang. Dessa betraktas idag som farligt avfall, åtminstone när de ska kasseras, och de får inte heller användas vid om- eller nybyggnation. Impregnerat trä räknas också som miljöfarligt avfall och ska i möjligaste mån undvikas till fördel för kärnvirke och/eller lärkträ.

Däckgungor, eller rättare sagt själva däcken, innehåller miljö- och hälsofarliga oljor som gör dem olämpliga som lekmaterial. Dessutom är hanteringen kring dem komplicerad, samtidigt som det uppstår onödigt miljöpåverkan när de ska förstöras. Vi kommer därför att fasa ut däckgungorna från våra lekplatser och ersätta dem med gungor av bättre material, i takt med att sådant blir tillgängligt på marknaden.

Besiktning och tillsynskontroll

Som markägare är kommunen, enligt PBL (Plan- och byggnadslagen), skyldig att underhålla lekplatsen på ett sätt som gör att olycksfallsrisken begränsas. Tillsyn och städning sker veckovis sommartid (endast udda veckor vintertid). Allvarliga fel ska åtgärdas omedelbart. Besiktning sker en gång om året och/eller efter varje renovering, ombyggnad eller nybyggnad. Detta utförs av anställda på Växjö kommun som genomgått HAGS besiktningkurs enligt SS – EN 1176 – 1177, Svensk och Europeisk

leksäkerhetsstandard. Alla våra lekplatser skall uppfylla denna leksäkerhetsstandard.

Sanden på lekplatsen byts inte ut regelbundet. Vanligtvis fylls den endast på om volymen minskat. Undantag görs om hygien eller funktionen blivit dålig. Tvättning av sand på plats med en maskin utformad för detta ändamål är ett alternativ som kan prövas.

Som fallskydd ska vi eftersträva att byta ut sand mot bättre material, i takt med att sådant blir tillgängligt på marknaden.

VÄXJÖ KOMMUN
TENISKA FÖRVALTNINGEN,
PARK- OCH NATURAVDELNINGEN
BOX 1222 • 351 12 VÄXJÖ
VÄXEL: 0470-410 00 • www.vaxjo.se